

4. School, jeugdwerk & gezin

Vooraf

In dit hoofdstuk geven we suggesties om biddag te vieren in de klas, op de zondagsschool of in het jeugdwerk. Daarbij volgen we de volgende stappen:

- **Introductie** - de kinderen helpen om in het thema te komen of om een opstap naar het verhaal te maken.
- **Bijbel** - de Bijbel gaat open.
- **Verwerking** - op meerdere manieren aan de slag gaan met bijbelgedeelte en thema.
- **Afronding** - afronden, 'afhechten' en afsluiten van het thema.

Voor elk van deze onderdelen geven we meerdere suggesties, zodat je een keuze kunt maken die afgestemd is op je eigen groep kinderen. Voor de volledigheid wordt er bij elke suggestie een indicatie gegeven voor welke groep(en) de betreffende suggestie het meest geschikt zijn. Eventuele werkbladen worden vermeld; deze kun je downloaden. Voor in de map vind je hiervoor een instructie. In de map wordt bij de introductie- en verwerkingsvormen gebruikgemaakt van icoontjes. Deze verwijzen naar schoolvakken waarbij de werkvorm gebruikt kan worden.

HGJB-Preekschrijfkaart

Speciaal voor de biddagdienst zijn er HGJB-Preekschrijfkaarten ontwikkeld die aansluiten bij het thema (download 5 & 6). Download deze en deel ze voor de dienst uit.

Gezinsdagboek

Gezinsdagboek

Ter voorbereiding op biddag is er een gezinsdagboek gemaakt. Dit dagboekje is er voor maandag tot en met woensdag en bestaat uit een dagboekstukje, gespreksvragen, gebedspunten, liedsuggesties, een doe-opdracht en een puzzel. Het gezinsdagboek is te downloaden via de website (download 7). Print het boekje en geef er één per gezin mee. Motiveer kinderen en hun ouders om dit thuis te gebruiken in het toeleven naar biddag!

Kunstzinnige oriëntatie
(drama, kunst, tekenen, handvaardigheid, muziek)

Wereldoriëntatie
(aardrijkskunde, biologie, geschiedenis)

Nederlands (taal/lezen)

Bewegingsonderwijs

Godsdienstonderwijs

SoVa (Sociale Vaardigheden)

Overzicht

Onderdeel	Keuzemogelijkheden	Korte omschrijving	Doelgroep
Preekschrijfkaart (download 5-6)	Er zijn twee preekschrijfkaarten: één voor de OB en één voor de BB	Een kaart die de kinderen kunnen invullen tijdens de kerkdienst.	Groep 1-4 Groep 5-8
Liederen (bijlage 1)	Themaliederen en -psalm Overige liedsuggesties	Verschillende psalm- en liedsuggesties bij het thema.	Allen
Introductie (bijlage 2)	Poppenspel 'Samen sta je sterk'	Een herkenbaar voorval vormt een brug naar het bijbelverhaal of de preek.	Groep 1-4
	Spel: 'Ongemerkt'	Aan de hand van een spel wordt het verhaal van vandaag geïntroduceerd.	Groep 1-8
	Gesprek: 'In de gevangenis'	Een gesprek over de gevangenis als introductie op de vertelling.	Groep 1-3

Onderdeel	Keuzemogelijkheden	Korte omschrijving	Doelgroep
Bijbel (bijlage 3-5) (download 8)	 Vertelling	Vertelschetsen voor leerkrachten.	Groep 1-4 Groep 5-8
	 Extra vertelling	Extra vertelschets met introductie, om dieper op het thema in te gaan.	Groep 1-8
	 Bijbelstudie	Met het bijbelstudieblad leren kinderen hoe ze de Bijbel kunnen lezen en verdiepen ze zich in het thema.	Groep 7-8
Verwerking (download 9-17)	 Puzzelbladen	Ter ondersteuning/verwerking van de vertelling.	Groep 1-3 Groep 4-8
	  Themakleurplaten	Ter ondersteuning/verwerking van de vertelling.	Groep 1-8
	 Kleurplaat/knutsel 'Op volgorde'	Diverse creatieve opdrachten om met het verhaal bezig te zijn.	Groep 1-6
	 Knutsel 'Achter de deur'		Groep 1-4
	 Knutsel 'Gebedshand'		Groep 1-8
	 Knutsel 'Gebedsslinger'		Groep 1-8
	  Knutsel 'Gebedsdoosje'		Groep 1-8
	 Doe-opdracht 'Bijbeltekstenpot'	Actieve opdrachten naar aanleiding van het verhaal en/of het thema.	Groep 4-8
	 Spel 'Escape room'		Groep 7-8
	 Spel 'Tik, tik, wie ben ik?'		Groep 1-4
	 Spel 'Bevrijd tikkertje'		Groep 1-8
	  Materiaal vervolgde christenen		Groep 1-8
	  Gesprek en werkblad 'Hoe zag de eerste gemeente eruit?'		Groep 5-8
	 Gesprek 'Engelen'		Groep 5-8
	 Gesprek 'Onverhoord gebed'		Groep 5-8
	 Taal 'Dagboek van...'		Groep 5-8
	  Bidden '... rond de wereldbol'	Suggesties om samen met de kinderen te bidden, waaronder een aantal vormen van gebed.	Groep 1-8
	 Bidden 'Voorbede'		Groep 5-8
	 Bidden '... voor elkaar'		Groep 1-8
	  Bidden 'Gebedspaspoort'		Groep 1-8
Afronding	 Doen 'Wat hebben we geleerd?'	Terugblikken op het thema met de kinderen.	Groep 4-8
	Samen bidden	Gebedsvormen ter afronding.	Groep 1-8
	Om mee te geven	Geef de kinderen een herinnering aan deze biddag mee, bijvoorbeeld een boekenlegger.	Groep 1-8
Antwoordenblad (bijlage 6)		Antwoorden van de puzzelbladen en gezinsdagboek.	Allen
Gezinnen (bijlage 8)	Gezinsdagboek	Drie dagen als gezin bezig zijn met het thema.	Gezinnen

Introductie

Poppenspel/sketch 'Samen sta je sterk!' → groep 1 t/m 4

✚ (Bijlage 2) *Schoolvak:* Godsdienstonderwijs
Benodigdheden: Poppenkastpoppen Krokodil, Frans de giraffe en Eddie aap (of drie andere figuren), een plantje, grote steen.

Voorbereiding: Voor deze vertelling zijn drie poppen en dus twee mensen nodig om het uit te spelen. Lees het verhaal door en maak het je eigen. Eventueel kun je de personages ook zo indelen dat je dit met twee poppen (en dus één mens) kunt uitspelen. Ook kun je het poppenspel uitbouwen door meer tijd te nemen voor de onderlinge gesprekken.

Aankondiging: Frans is in zijn tuintje aan het werk als Eddie langskomt...

Werkwijze: Speel het poppenspel uit de bijlage.

Afronding: Frans, Krokodil en Eddie ontdekten dat ze samen sterker stonden dan alleen. Wat mooi is dat! In het verhaal van vandaag gaat het óók over 'samen', luister maar...

Spel 'Ongemerkt' → groep 1 t/m 8

🌀❤️ *Schoolvak:* Bewegingsonderwijs, SoVa
Benodigdheden: Een blinddoek.

Aankondiging: Petrus verdween ongemerkt uit de gevangenis. Hoe kan dat nou? Normaal letten bewakers toch erg goed op?

Werkwijze: Een kind (bewaker) staat in het midden met een blinddoek voor de ogen. Andere kinderen gaan nu van plaats wisselen en de blinde bewaker probeert een van de kinderen te vangen, zodat hij/zij in de groep mee kan doen en iemand anders de blinde bewaker gaat worden.

Brug naar het bijbelverhaal: Vraag de kinderen of het mogelijk is om te ontsnappen zonder dat een bewaker het merkt. Wat denken zij? Waarschijnlijk is het antwoord dat het moeilijk is om te ontsnappen terwijl een bewaker het niet in de gaten heeft. En toch is dit wat er gebeurt in het verhaal. Een bewaker heeft het niet in de gaten als Petrus uit de gevangenis wordt bevrijdt. Hoe dat gebeurt? Luister maar goed.

Gesprek: 'In de gevangenis' → groep 5 t/m 8

🌀 *Schoolvak:* Wereldoriëntatie

Benodigdheden: Foto van een gevangenis en een Bijbel.

Aankondiging: Laat de kinderen de foto zien en vraag wat ze hier zien.

Werkwijze: Ga aan de hand van de volgende vragen met de kinderen in gesprek:

- Waarom moeten mensen soms naar de gevangenis?

- Hoe is het in de gevangenis?
- Hoe zou jij het vinden om in een gevangenis te zitten?
- Laat de foto nog een keer zien en houd daarnaast een Bijbel omhoog. Wat heeft de gevangenis met de Bijbel te maken?
- Moeten mensen in ons land ook naar de gevangenis om hun geloof?
- Ken je landen waar dat wel gebeurt?

Brug naar het bijbelverhaal: Vertel dat het bijbelverhaal gaat over iemand die in de gevangenis komt omdat hij in Jezus gelooft en andere mensen over Hem wil vertellen.

Bijbel

Voorbeeldvertelling onder- en middenbouw → groep 1 t/m 6

✚ *Schoolvak:* Godsdienstonderwijs

Benodigdheden: Voor ieder kind een kopie van het bijbelstudieblad (download 8), een Bijbel (of een kopie van het bijbelgedeelte, of het bijbelgedeelte weergeven op het digibord) en een pen.

Voorbereiding: Maak de bijbelstudie eerst zelf. Op deze manier ga je zelf ook actief aan de slag met het te lezen van dit bijbelgedeelte. Ook ontdek je dan waar kinderen eventueel hulp bij nodig hebben. De bijbelstudie is opgebouwd volgens de SOLVAT-methode: zie ook hgjb.nl/bijbellez.

Werkwijze:

- Stil worden: laat het echt stil worden in het klaslokaal. Het kan helpen om instrumentale muziek op de achtergrond aan te zetten. Laat de kinderen op het werkblad schrijven alles wat ze bezighoudt, waar ze aan denken. Dit kunnen ze doen om hun gedachten en hart tot rust te brengen. Nadat de kinderen hun gedachten opgeschreven hebben kun je dit onderdeel afsluiten door een liedje af te spelen / voor te lezen, bijvoorbeeld OTH 518 (Ik neem even de tijd) of OTH 474 (als je bang bent of onzeker).
Extra: Het kan helpen om een kaarsje aan te steken en er bijvoorbeeld bij te zeggen: "Jezus is het Licht van de wereld, wie Hem volgt zal niet in de duisternis wandelen, maar zal het licht van het leven hebben." (Joh. 8: 12)
- Open handen: zoek samen met de kinderen de aanwezigheid van God in gebed vanuit de gedachte dat we zonder Gods Geest Zijn Woord niet kunnen begrijpen. Bid met elkaar (kan met open handen) om te kunnen ontvangen van de Heilige Geest.
- Lezen: nu is het moment aangebroken om het bijbelgedeelte te lezen. Je kunt ervoor kiezen

om dit met elkaar te lezen. De kinderen kunnen dat ook individueel of in tweetallen/groepjes doen. Om de boodschap goed door te laten dringen is het aan te bevelen het gedeelte twee keer (hardop) te lezen. Daarnaast kun je een afweging maken in welke vertaling je het bijbelgedeelte laat lezen.

- Vragen: de kinderen gaan nu zelf aan de slag met het bijbelgedeelte. Loop rond voor eventuele vragen. Er kan ook gekozen worden om in tweetallen te werken.
- Antwoorden: geef de kinderen de gelegenheid hun vragen over het bijbelgedeelte te stellen en om een gebed voor God op te schrijven.
- Toepassen: inventariseer wat de kinderen geleerd hebben over bidden, voorbede en de gemeente. Wat willen de kinderen meenemen naar huis? Voor wie willen ze de komende tijd bidden?

Afronding: Het is mooi om de gehouden bijbelstudie met de kinderen te evalueren.

Je kunt de bijbelstudie ook afsluiten door het gezamenlijk zingen van de themapsalm of één van de themaliederen. Of lees bijvoorbeeld als afsluiting Kolossenzen 4:2-6 ter aansporing van het samen bidden.

Verwerking

Kleurplaten en puzzelbladen → groep 1 t/m 8

  Schoolvak: Godsdienstonderwijs, kunstzinnige oriëntatie

Er is een puzzelblad voor de onderbouw (download 9) en voor de bovenbouw (download 10). De antwoorden van de puzzelbladen zijn te vinden in bijlage 6. Daarnaast zijn er een aantal kleurplaten beschikbaar: een themakleurplaat 'Samen bidden' (download 11) en een kleurplaat over Petrus die aanklopt bij de gemeente (download 12). Deze kunnen tegelijk met de hele klas gemaakt worden, maar het is ook leuk om ze tussendoor aan de kinderen te geven, bijvoorbeeld voor als ze klaar zijn met hun werk.

Kleurplaat/knutsel 'Op volgorde' → groep 1 t/m 6

 Schoolvak: Godsdienstonderwijs

Benodigdheden: Voor elk kind een kopie van download 13, scharen, gekleurd papier, lijm, potloden/stiften.

Aankondiging: Leg de kinderen uit dat op het werkblad plaatjes staan die bij het bijbelverhaal horen. Maar de plaatjes staan door elkaar! Weten zij in welke volgorde het verhaal ging?

Werkwijze: Let op: deze afbeeldingen komen ook

terug op het puzzelblad voor de onderbouw! Heb je het puzzelblad gemaakt? Dan kun je deze werkvorm beter overslaan.

Print vooraf de download. Laat de kinderen de plaatjes uitknippen en op de volgorde leggen waarvan zij denken dat het verhaal ging. Eventueel kunnen ze dit in tweetallen overleggen. Bespreek daarna klassikaal de volgorde en herhaal op deze manier het bijbelverhaal in het kort. Laat de kinderen de platen daarna opplakken en inkleuren.

De juiste volgorde is:

- Petrus in de gevangenis
- De gemeente bidt samen
- Petrus wordt bevrijd uit de gevangenis
- Petrus die klopt aan de deur
- De gemeente is blij, Petrus is weer bij hen!

Afronding: Hang de platen op in de klas (of laat deze in de kerk ophangen), zodat het verhaal zichtbaar is!

Creatief 'Achter de deur' → groep 1 t/m 4

 Schoolvak: Kunstzinnige oriëntatie

Benodigdheden: voor elk kind een kopie van download 14, scharen, stiften/kleurpotloden, splitpennen.

Aankondiging: Maak een verwijzing naar het bijbelverhaal en vraag aan de kinderen wat er gebeurde toen Petrus aanklopte. Laat dan de download zien.

Werkwijze: De kinderen kleuren de plaat in en kleuren ook de ronde schijf in. Vervolgens knippen ze de schijf uit en knippen ook het luikje in de deur uit. Prik dan de schijf achter de plaat vast op de stip, met de splitpen. Nu kan er aan de schijf gedraaid worden.

Afronding: Bespreek met de kinderen nogmaals wat er gebeurde toen Petrus aanklopte, nu aan de hand van de knutsel: Eerst kwam Rhodé naar de deur. Ze was zó blij dat ze Petrus hoorde, dat ze vergat open te doen. Ze rende naar de andere gemeentelieden.... Petrus blijft kloppen, en dan komen de mensen opendoen. Wat zijn ze blij om Petrus te zien!

Creatief 'Gebedshand' → groep 1 t/m 8

 Schoolvak: Godsdienstonderwijs

Benodigdheden: Stevig papier, schaar, potloden.

Aankondiging: Jullie gaan een papieren hand maken die helpt tijdens het bidden!

Werkwijze: Laat de kinderen hun eigen hand overtrekken op een stevig vel papier. Laat ze in de duim schrijven: God is goed! Met de wijsvinger kunnen we wijzen naar alles waarvoor we God willen danken. Dus schrijven ze in de wijsvinger: "Ik dank U voor...". De middelvinger is een lelijk gebaar en herinnert je aan de lelijke dingen die je doet. Laat ze in de middelvinger 'vergeving' schrijven. Bij deze vinger vragen ze God om vergeving. Een trouwring aan de ringvinger geeft een relatie aan. Bij deze vinger

schrijven ze 'anderen', want we mogen ook bidden voor andere mensen. De pink is de kleinste vinger. Wij zijn zelf ook klein en hebben ook gebed nodig. In de pink schrijven ze 'ik'. Het is goed om al jouw eigen noden bij God te brengen. In het midden van de hand kunnen ze nog schrijven: 'Heer, ik kom tot U...'. Laat ze ten slotte de hand mooi versieren.

Afronding: Moedig de kinderen aan om de hand op een zichtbare plek op te hangen en vertel hen dat we altijd en alles aan God mogen vragen wat we nodig hebben. Hij wil ons bidden horen! (Filippenzen 4:6,7)

Creatief 'Gebedsslinger' → groep 1 t/m 8

 Schoolvak: Godsdienstonderwijs

Benodigdheden: Stroken papier, stiften/pennen, lijm.

Aankondiging: Bespreek met de kinderen het belang van samen bidden. Vertel dat jullie gebedspunten gaan verzamelen omdat samen bidden helpt!

Werkwijze: Knip strookjes papier van ongeveer 4 centimeter. Deel de strookjes uit en laat de kinderen allemaal een persoonlijk gebedspunt opschrijven of tekenen. Laat ze ook hun naam hierop schrijven, zodat het duidelijk is van wie het gebedspunt is. Vervolgens plak je de uiteinden van de stroken aan elkaar en het volgende strookje steek je door het voorgaande strookje, en ook daar plak je weer het uiteinde aan elkaar. Elke keer als je gaat bidden (bijvoorbeeld aan het einde/begin van de dag) knip je één strookje van de ketting en dat wordt het gebedspunt. Zo wordt er voor iedere leerling apart tijd genomen om te bidden.... Je kunt ook aan de dominee vragen om deze slinger in de kerk op te hangen op biddag!

Afronding: Bewonder de slinger en geef hem een mooi plekje in de klas!

Creatief 'Gebedsdoosje' → groep 1 t/m 8

  Schoolvak: Godsdienstonderwijs, kunstzinnige oriëntatie

Benodigdheden: Doosjes (kant-en-klaar), stevig papier, ijslollystokjes, spulletjes om de doosjes te versieren (zoals stickers, verf, mooi papier, lint, glitters, diamantjes), eventueel een aantal mooie bijbelteksten, scharen en lijm, stevig papier om de kaartjes te maken.

Vorbereiding: Leg van tevoren alle spullen klaar. Eventueel kun je een aantal bijbelteksten alvast printen en knippen. Deze werkvorm kan gecombineerd worden met de doe-opdracht 'Bijbeltekstenpot'.

Aankondiging: Vertel de kinderen dat ze een gebedsdoosje gaan maken. In het doosje komen allemaal mooie teksten of gebeden. Als je verdrietig of bang bent, kun je er een kaartje uithalen met een

mooie tekst, maar je kunt er ook een gebedskaartje bij stoppen. God wil door deze teksten laten weten dat Hij dicht bij je is en dat jij mag weten dat Hij al je gebeden hoort. Dat heeft Hij Zelf beloofd!

Werkwijze: Laat de kinderen een doosje maken en versieren. Je kunt een doosje laten vouwen van stevig papier, een doosje maken van ijslollystokjes of kant-en-klaar doosjes gebruiken (bijv. van de Xenos/Action). Op het doosje kunnen de kinderen een tekst schrijven, bijvoorbeeld: 'Gebedsdoosje' of 'Gebed is de sleutel tot God'. Vervolgens geef je ze een aantal stevige kaartjes. Ze kunnen zelf op zoek gaan naar mooie teksten die ze op de kunnen schrijven of ze kunnen er een gebed op schrijven.

Afronding: Bekijk samen de gebedsdoosjes van de kinderen en moedig hen aan om deze thuis te gebruiken.

Doe-opdracht 'Bijbeltekstenpot' → groep 4 t/m 8

 Schoolvak: Godsdienstonderwijs

Benodigdheden: Per persoon een doosje/potje, briefjes (met bijbelteksten), versierspullen.

Vorbereiding: Deze werkvorm kan gecombineerd worden met Creatief 'Gebedsdoosje'.

Aankondiging: De Bijbel staat vol bemoedigende teksten én gebeden. Die kunnen je helpen bij het bidden. Vandaag knutselen we een doosje vol met dit soort teksten.

Werkwijze: Versier samen allereerst de potjes! Voor deze werkvorm zijn er twee opties: hieronder staat een lijstje bijbelteksten die je voor de doosjes kunt gebruiken. Deze kun je printen en aan de kinderen uitdelen. Als dit een manier is die helpend is voor jouw klas kun je er ook voor kiezen om bijbelteksten te zoeken in andere thema's, bijvoorbeeld vreugde, dankbaarheid etc. Je zoekt dan de bijbelteksten die hierbij passen en maakt hier een eigen pot van. Je kunt er ook voor kiezen om de kinderen zelf bijbelteksten op te laten zoeken die ze in de pot kunnen doen. Op momenten dat je gaat bidden kun je een bijbeltekst uit de pot pakken en die als gebed opdragen om zo te bidden om te volharden in moeilijke situaties. Zo gaan de kinderen zien dat ze niet altijd zelf woorden hoeven te zoeken, maar dat de Bijbel ontzettend veel gebed bevat.

Hieronder een aantal bijbeltips:

1. Kom naar Mij toe, allen die vermoeid en belast zijn, en Ik zal u rust geven. (Mattheüs 11:28)
2. Heb Ik het u niet geboden? Wees sterk en moedig, schrik niet en wees niet ontsteld, want de HEERE, uw God, is met u, overal waar u heen gaat. (Jozua 1:9)
3. Vrede laat Ik u, Mijn vrede geef Ik u; niet zoals

de wereld die geeft, geef Ik die u. Laat uw hart niet in beroering raken en niet bevreesd worden. (Johannes 14:27)

4. Al ging ik ook door een dal vol schaduw van de dood, ik zou geen kwaad vrezen, want U bent met mij; Uw stok en Uw staf, die vertroosten mij. (Psalm 23:4)
5. Wat zullen wij dan over deze dingen zeggen? Als God voor ons is, wie zal tegen ons zijn? (Romeinen 8:31)
6. Uit de benauwdheid heb ik tot de HEERE geroepen, de HEERE heeft mij verhoord en in de ruimte gezet. (Psalm 118:5)
7. De HEERE nu is het Die voor u uit gaat. Hij zal met u zijn. Hij zal u niet loslaten en u niet verlaten. Wees niet bevreesd en wees niet ontsteld. (Deuteronomium 31:8)
8. Gods weg is volmaakt, het woord van de HEERE is gelouterd, Hij is een schild voor allen die tot Hem de toevlucht nemen. (Psalm 18:31)
9. Werp al je zorgen op Hem, want Hij zorgt voor je. (1 Petrus 5:7)
10. Worden niet twee musjes voor een penninkje verkocht? En niet een van die zal op de aarde vallen buiten uw Vader om. En ook de haren van uw hoofd zijn alle geteld. Wees dus niet bevreesd, u gaat veel musjes te boven. (Mattheüs 6:29-31)

Afronding: Bewonder elkaars kunstwerken en zet ze op een mooi plekje in de klas, zodat iedereen ze kan zien.

Spel 'Escaperoom' → groep 7 t/m 8

 Schoolvak: SoVa

In bijlage 7 is een uitgebreide speluitleg van een escaperoom te vinden. Deze kan gespeeld worden met de kinderen!

Spel 'tik, tik, wie ben ik?' → groep 1 t/m 4

 Schoolvak: SoVa

Aankondiging: In het bijbelverhaal horen de kinderen dat Petrus, bevrijd uit de gevangenis, aan de deur klopt bij de biddende gemeente van Jeruzalem. Wordt hij herkend als Petrus? Rhodé hoort het gelijk! De kinderen gaan kijken of zij óók meteen doorhebben wie er aanklopt...

Werkwijze: De kinderen zitten in een kring. Eén kind zit in het midden met de ogen dicht. De leerkracht/leider wijst een kind aan dat achter het kind gaat zitten, dit op de rug tikt en dan zegt: 'Tik, tik, wie ben ik?' Het kind moet dan raden wie er achter hem/haar zit. Je kunt dit spelletje moeilijker maken door kinderen een gek stemmetje te laten gebruiken of door

twee kinderen tegelijk te laten tikken.

Afronding: Kom nog even terug op het bijbelverhaal. Wat moet het bijzonder zijn geweest voor Rhodé om de stem van Petrus te horen!

Spel/gymles 'bevrijd tikkertje' → groep 1 t/m 8

 Schoolvak: Bewegingsonderwijs

Benodigdheden: Mat en eventueel hoepels.

Aankondiging: In het bijbelverhaal horen de kinderen dat Petrus wordt bevrijd uit de gevangenis. Ze gaan een spelletje doen dat ook over bevrijden gaat!

Werkwijze: Er wordt een tikker aangewezen. Wanneer een kind getikt is gaat dit op de mat zitten; de gevangenis. De kinderen die nog vrij rondlopen mogen dit gevangen kind bevrijden door het aan de hand mee te nemen de zaal weer in. Je kunt hoepels neerleggen, dit zijn vrije zones waarin niet getikt mag worden. Om het spel moeilijker te maken, kun je meerdere tikkers aanwijzen.

Er zijn verschillende varianten van tikkertje met bevrijding - je kunt verschillende spellen spelen.

Afronding: Kom nog even terug op het bijbelverhaal. De bevrijdingen in dit tikspel zijn natuurlijk lang niet zo spectaculair als de bevrijding van Petrus!

Materiaal 'vervolgde christenen' → groep 1 t/m 8

 Schoolvak: Godsdienstonderwijs, wereldoriëntatie

Benodigdheden: Download 16.

Aankondiging: In het bijbelverhaal lezen we dat de christenen vervolgd worden, aangevallen, omdat ze in Jezus Christus geloven. In Nederland worden we niet zo vervolgd omdat we geloven, maar in veel andere landen wel!

Werkwijze: Lees voorbereidend het materiaal van Open Doers in de download door en kijk welke werkvormen aansluiten bij de groep. Volg de uitleg in het boekje en ga met de kinderen aan de slag omtrent het thema 'vervolgde christenen'.

Afronding: Bid als afronding voor vervolgde christenen. Eventueel kun je ook een brug maken naar de volgende werkvorm, die gaat over bidden voor de vervolgde kerk.

Gesprek & werkblad 'Hoe zag de eerste gemeente eruit?' → groep 5 t/m 8

 Schoolvak: Godsdienstonderwijs, wereldoriëntatie

Benodigdheden: Bijbels, flipover/schoolbord, per groepje een kopie van download 17, pennen en papier.

Voorbereiding: Lees de bijbelgedeelten die hieronder staan zelf kort door en de exegese in de map. De werkvorm kan een uitdaging voor de kinderen zijn. Als leerkracht kun je ervoor kiezen om minder bij-

belgedeeltes te behandelen, zodat meerdere groepjes dezelfde bijbelgedeeltes behandelen. Daarnaast kun je er ook voor kiezen om deze les klassikaal te doen. Deze werkvorm kan gecombineerd worden met de extra voorbeeldvertelling.

Aankondiging: In deze Biddagmap staat de gemeente centraal die samen aan het bidden was voor de bevrijding van Petrus. Maar hoe zag die er gemeente er eigenlijk uit? Wat zegt de Bijbel over deze gemeente? We gaan met elkaar ontdekken wat er over de eerste gemeente te vinden is. Het is een uitdaging voor de kinderen om verder te kijken dan dat ze gewend zijn vanuit hun eigen kerk. Het ging vroeger soms anders dan nu.

Werkwijze: Verdeel de klas in groepjes (dan moet je alleen de bijbelteksten meerdere keren verdelen) of in tweetallen. Introduceer deze verwerking en leg uit wat jullie gaan doen. Deel de werkbladen uit en licht deze toe. Beantwoord eventuele vragen. Verdeel de verschillende bijbelgedeeltes onder de groepjes: door ieder groepje een stukje uit de Bijbel te laten opzoeken en verwerken, krijg je als klas een uitgebreid beeld over de eerste gemeente. Elk bijbelgedeelte heeft een andere focus.

Bijbelgedeeltes:

1. Gedeelte na de Hemelvaart van Jezus: Handelingen 1:12-15
2. Het loten om een nieuwe apostel: Handelingen 1: 16-26 (evt. kun je 18-20 weglaten)
3. Uitstorting van de Heilige Geest: Handelingen 2:1-13
4. Na de preek van Petrus met de uitstorting van de Heilige Geest: Handelingen 2: 37-41
5. Het leven van de eerste gemeente: Handelingen 2:37-43
6. Genezing van een verlamde: Handelingen 3:1-10
7. Gebed van de gelovigen: Handelingen 4:23-31
8. Het gemeenschappelijke bezit: Handelingen 4:32-36
9. Conflict binnen de gemeente en verdere groei: Handelingen 6:1-7
10. Vervolg van de gemeente: Handelingen 8:1-8
11. Saulus' bekering: Handelingen 9: 17-23
12. Saulus' startende bediening: Handelingen 9:23-31
13. Cornelius en Petrus: Handelingen 10:22-36
14. Petrus die heidenen doopt: Handelingen 11:1-18
15. Gemeente van Antiochië: Handelingen 11:19-27

Je kunt ervoor kiezen om per bijbelgedeelte nog wat achtergrondinformatie op te zoeken in bijvoorbeeld een studiebijbel en deze extra aan de kinderen te geven. Op die manier krijgen ze nog meer informatie over het bijbelgedeelte.

- Loop als leerkracht rond om te kijken of kinderen vragen hebben.
- Evalueer met de kinderen het werkblad, loop vraag voor vraag langs en vraag wat ze hebben ontdekt uit de Bijbel. Schrijf mooie inzichten op het bord. Stel tussendoor evt. verdiepingsvragen aan de kinderen door een helder overzicht met elkaar te creëren.
- Bespreek tot slot met de kinderen: 'Wat hebben jullie geleerd van deze zoekopdracht? Wat neem je mee naar huis?'

Afronding: Vat samen wat er op het bord geschreven is, en deel: gaaf om met elkaar meer in de Bijbel te duiken en te kijken hoe de eerste gemeente eruitzag. Ieder bijbelgedeelte had zijn eigen uitdaging, maar samen hebben we veel nieuwe dingen ontdekt. Er zijn overeenkomsten met onze tijd en verschillen. Wat mooi om te mogen weten dat God toen bij de gemeente en de kerk betrokken was, en nu nog steeds!

Gesprek 'engelen' → groep 5 t/m 8

✚ **Schoolvak:** Godsdienstonderwijs

Benodigdheden: Post-it's en pennen, schoolbord/digibord.

Voorbereiding: Het onderwerp 'engelen' kan spannend en onbekend zijn voor kinderen. Bereid dit gesprek daarom goed voor! Zoek zelf eventueel nog extra informatie op. Petrus wordt op een hele speciale manier bevrijd uit de gevangenis. Hij wordt namelijk bevrijd door een engel. Met deze verwerking kun je een groepsgesprek voeren met de kinderen over het thema engelen. Het gesprek over engelen kun je in principe in alle groepen voeren, omdat alle kinderen zich een beeld kunnen vormen over engelen, a.d.h.v. het verhaal. In de onderbouw ziet zo'n gesprek er alleen heel anders uit dan in de bovenbouw. Pas de gestelde vragen aan per leeftijd. Als leerkracht ken jij je klas het beste en kun je inschatten of dit onderwerp en dit gesprek goed bij de leeftijd en de groep passen.

Aankondiging: Het verhaal dat centraal staat in deze Biddagmap gaat over Petrus die bevrijd wordt uit de gevangenis. Petrus wordt niet zomaar bevrijd - hij wordt bevrijd door een engel. Engelen komen vaker voor in de Bijbel. Maar wat is een engel eigenlijk? Daar gaan we vandaag over nadenken met elkaar. Let op: als er kinderen in de klas zitten die niet christelijk zijn of als je deze werkvorm met een onderbouwklas doet, is het zinvol om een wat langere introductie te geven over het onderwerp.

Korte uitleg engelen: In de grondtekst betekent dit woord: engel of bode. Engel is een gangbare naam voor een hemelse figuur. Er worden verschillende

benamingen bij een engel gebruikt: engel des Heeren, engel Gods of Heilige en uitverkoren engelen of sterke engel. De woonplaats van engelen is de Hemel (zie Hebr. 1:14). Engelen zijn dienende geesten, die uitgezonden worden naar de mensen om hen bij te staan in hun redding. In het leven van Jezus wordt er meerdere keren over engelen gesproken. Voorbeelden van Jezus' leven over engelen: aankondiging van geboorte, tijdens verzoeking in de woestijn, in het hof van Gethsémane en de hemelvaart. Er zijn ook duistere engelen, de dienaren van Satan. Maar dit gaan we niet behandelen tijdens dit groepsgeprek.

Werkwijze:

- Ga in een kring zitten voor deze werkvorm. Laat de kinderen op een post-it het antwoord op de volgende vraag schrijven: Wat is een engel? Geef aan de kinderen aan dat ze alles mogen opschrijven wat ze denken.
- Als de kinderen het antwoord opschrijven, schrijf dan zelf op het bord: 'engelen' en zet hier een cirkel eromheen. Dit wordt straks een woordweb.
- Geef de kinderen twee minuten en laat de kinderen vervolgens in tweetallen hun antwoorden bespreken. Geef de kinderen daar ook twee minuten voor.
- Bespreek hierna plenair met de klas wat ze hebben opgeschreven. Je kunt de antwoorden om het woord engelen schrijven. Bekijk of het overzicht met termen over engelen klopt en voeg eventueel nog iets toe als je wat mist.
- Tip: wees sensitief naar gedachten vanuit andere religies als deze gedeeld worden, bespreek de verschillen en/of overeenkomsten. Toon hierin respect naar de andere religie.
- Ga hierna verder in gesprek met de kinderen over het onderwerp. Onderstaande vragen kunnen hierbij helpen:
 - o In welke bijbelverhalen komen engelen voor?
 - o Wat deden deze engelen in de verhalen?
 - o In het verhaal van Petrus die gevangen zat, bad de gemeente voor zijn bevrijding en hij werd bevrijd door een engel. Hebben gebed en engelen met elkaar te maken?
 - o Zouden engelen nog in deze tijd bestaan? Waarom wel of waarom niet?
 - o Wie zou er een engel willen ontmoeten? Waarom wel of waarom niet?
 - o Soms hoor je wel eens: 'een engeltje op m'n schouder', wat zou dit betekenen? En heeft dit iets te maken met de engelen die wij kennen uit de Bijbel?
 - o Welke vraag zou je aan God willen stellen over

engelen?

o Wie is er belangrijker, God of zijn engelen? En waarom?

o Welke vragen hebben jullie zelf nog over engelen?

Afronding: Sluit de les af door samen te vatten wat er allemaal is gezegd tijdens het gesprek vandaag. Vraag klassikaal aan de kinderen wat ze willen othouden van dit gesprek.

Gesprek 'Onverhoorde gebeden' → Groep 5 t/m 8

Schoolvak: Godsdienstonderwijs

Benodigdheden: Pennen, papier, Bijbels (of zet Handelingen 12:1-2 & Jesaja 55:8-9 op het bord).

Vorbereiding: Lees de werkvorm vooraf goed door. Deze werkvorm kan ingezet worden in kleine groepjes met een begeleider, maar is ook geschikt om met de hele klas uit te voeren. Let in dit geval extra op de dynamiek, met een grote groep kan dit lastig zijn. Je kunt onderstaand gesprek naar eigen inzicht verder uitbouwen.

Aankondiging: We hebben het over 'Samen bidden' en hoorden hoe Petrus werd bevrijd. Maar wat nou als je gebed niet wordt verhoord? Hoe ga je daar dan mee om? Daar gaan we over in gesprek!

Werkwijze: Begin het gesprek met een stelling: 'als God mijn gebeden niet verhoord, is Hij niet echt God'. Laat verschillende kinderen aan het woord.

Lees daarna Handelingen 12:1-2 met elkaar en vertel dat de gemeente vast óók voor Jakobus had gebeden. Toch werd hij vermoord. Bespreek met de kinderen hoe het voelt als God niet (meteen) gebed verhoort. Hebben kinderen onverhoorde gebeden? En hoe voelt dat? Biedt ruimte aan eventuele emotie en houd in het gesprek rekening met bijvoorbeeld situaties van verlies waar je van weet. Vraag daarna: hoe ga je om met gebeden die niet verhoord worden? Wat betekent dat voor Wie God is?

Lees Jesaja 55:8-9. Laat de kinderen hierop reageren, wat heeft deze tekst te maken met wat er net besproken is? Gods wegen (Zijn handelen) zijn anders dan onze wegen (onze gebeden). Toch blijft Hij God. Bespreek met de kinderen: hoe kun je daarmee omgaan? En hoe ging de gemeente hiermee om? Zij bleven bidden, ook voor Petrus, en Petrus werd bevrijd!

Afronding: Lees nog een keer de stelling voor waar je mee begon. Vraag aan de kinderen wat ze hebben geleerd over deze stelling.

Taal 'Dagboek van...' → Groep 5 t/m 8

Schoolvak: Nederlands

Benodigdheden: Voor elke leerling pen en papier of toegang tot een computer.

Aankondiging: Wat een bijzondere gebeurtenis, die bevrijding van Petrus! Hoe zou het zijn om daarbij te zijn geweest? Wat zou je hebben gevoeld of gedacht?

Werkwijze: Laat de leerlingen een personage kiezen: Petrus, Rhodé, bewaker in de gevangenis, gemeentelid die aan het bidden was. Geef de kinderen de tijd om zich in te leven in hun personages, dat kan door dit klassikaal of in groepjes te bespreken, maar kinderen kunnen dit ook voor zichzelf doen. Laat hen vervolgens een dagboekfragment schrijven vanuit het gezichtspunt van dit personage. Hoe heeft deze de gebeurtenis beleefd? Wat dacht en voelde hij/zij? Hoe ging het leven daarna verder?

Afronding: Laat een aantal kinderen een dagboekfragment voorlezen.

Bidden 'Samen bidden rond de wereldbol' → groep 5 t/m 8

  Schoolvak: Godsdienstonderwijs, wereldoriëntatie

Benodigdheden: Globe of een opblaasbare wereldbol.

Aankondiging: We gaan met elkaar bidden voor de wereld.

Werkwijze: Ga met elkaar in een kring zitten en neem de tijd om voor de wereld te bidden. Geef de wereldbol door en laat ieder kind bidden voor een land dat in het nieuws is of laat ze bidden voor het land waar hun vinger op 'valt'. Dat kunnen concrete gebeden zijn, maar het is ook goed als ze enkel het land noemen.

Afronding: Eindig samen het gebed met het 'Onze Vader, het gebed dat wereldwijd door christenen wordt gebeden.

Bidden 'Voorbede' → groep 5 t/m 8

  Schoolvak: Godsdienstonderwijs

Benodigdheden: Pen, papier, pot/doos.

Aankondiging: Bidden voor elkaar kun je op heel veel verschillende manieren doen. We gaan vandaag samen bidden!

Werkwijze: Neem de tijd om de kinderen op te laten schrijven waar ze voor willen bidden. Dit kan met henzelf te maken hebben, maar ook met familie, het wereldgebeuren, vrienden, etc. Verzamel de papieren, stop ze in een pot en laat ieder kind vervolgens een papier uit de pot pakken. Zo krijgen ze allemaal een gebedspunt van een klasgenoot. Je kunt kiezen voor een klassikaal gebed of om ze in groepjes uiteen te laten gaan.

Hier volgen een aantal gebedsvormen die je kunt gebruiken om met een groep te bidden:

1. Popcorngebed: Bij dit gebed is het fijn om in een

kring te zitten, maar dat hoeft niet per se. Als docent begin je het gebed en eindig je het gebed. In de tijd hiertussen gaan de kinderen zelf hun gebed bidden. Hier is geen duidelijke volgorde in, maar iedereen bepaalt zelf wanneer hij zijn gebed kan uitspreken. Het is hierin wel belangrijk dat er niet meerderen door elkaar gaan praten, spreek dat duidelijk met elkaar af.

2. Groepsgebed: Ga met de kinderen in een kring zitten en laat ze om de beurt hun briefje bidden/voorlezen. Ga zo de kring rond en sluit als docent het gebed af.

3. Duo-gebed: Wellicht is het te overweldigend om het gebed klassikaal te doen. Je kunt er daarom voor kiezen om de klas te verdelen in tweetallen. In die tweetallen kunnen de kinderen hun gebed uitspreken. Je kunt er ook voor kiezen om drietallen te maken.

Afronding: Evalueer samen met de kinderen hoe ze dit hebben ervaren. Wellicht ligt hier voedingsbodem om dit vaker te doen met elkaar.

Bidden 'Samen bidden voor elkaar' → groep 1 t/m 8

  Schoolvak: Godsdienstonderwijs

Benodigdheden: Een kartonnen doos (laat deze eventueel versieren), papier voor gebedspunten, pennen/stiften.

Aankondiging: In het verhaal van de bevrijding van Petrus lezen we dat de gemeente aan het bidden was voor Petrus. Dit gebed duurde dag en nacht, aan één stuk door. Ook nu kunnen we bidden - soms doen mensen dat nog steeds de hele nacht door, bijvoorbeeld in een nacht van gebed. Mensen bidden zo lang achter elkaar omdat ze geloven dat God hun gebeden wil horen, dat Hij boven alles in deze wereld staat. In dit verhaal betekent dat: de gemeente bidt voor het behoud van Petrus en Gods ingrijpen. Met elkaar gaan we een gebedskalender of een gebedsbox maken. Alle gebedspunten kunnen erin gedaan worden, van persoonlijke gebedsverzoeken of voor familie en vrienden of voor de kerk.

Werkwijze: Geef aan de kinderen de opdracht om gebedspunten op te schrijven en help hen hierbij op weg. Bij de kleuters kun je als leerkracht opschrijven wat de kinderen zeggen.

De gebedsbox kan de komende dagen/weken in de klas staan. Pak als leerkracht iedere dag op een gebedsmoment een aantal briefjes uit de box. Lees ze voor en neem ze mee in je gebed om voorbede te kunnen doen. Je kunt er ook voor kiezen om steeds een kind een briefje te laten pakken, en hier misschien ook wel zelf voor te bidden. De kinderen kunnen in de komende dagen/weken iedere keer weer

nieuwe briefjes in de gebedsbox doen. Er kan ook gekozen worden om de oude briefjes iedere keer weer in de box te doen, zodat er voor sommige gebedspunten meerdere keren gebeden wordt.

Afronding: Bespreek het maken van de box en het bidden met de kinderen. Hoe vinden ze het om iedere dag voor verschillende gebedspunten te bidden? Bespreek ook met de kinderen of jullie dit blijven doen.

Bidden 'Gebedspaspoort' → groep 1 t/m 8

  Schoolvak: Godsdienstonderwijs, wereldoriëntatie

Benodigdheden: 'Geheime vrienden'-pakket van Open Doors (aan te vragen via www.opendoors.nl).

Aankondiging: In het bijbelverhaal lezen we dat de christenen vervolgd worden, aangevallen omdat ze in Jezus Christus geloven. In Nederland worden we niet zo vervolgd omdat we geloven, maar in veel andere landen wel! Met deze werkvorm kan gebed voor vervolgte christenen ook in de periode die volgt een plek in de klas krijgen.

Werkwijze: Bestel via de website van Open Doors het 'Geheime vrienden'-pakket. Hierin zitten onder andere een gebedspaspoort en een wereldkaart. Met de kinderen kun je dagelijks een land zoeken op de wereldkaart en specifiek voor de christenvervolging in dit land bidden. Het gebedspaspoort geeft achtergrondverhalen en gebedspunten. Een mooie manier om kinderen bewust te maken van christenvervolging en samen te bidden.

Afronding: Bespreek met de kinderen op welke manier dit bidden voor vervolgte christenen een plek kan krijgen in de klas / in het jeugdwerk.

Afronding

Doe-opdracht 'Wat hebben we geleerd?' → groep 4 t/m 8

 Schoolvak: Godsdienstonderwijs

Benodigdheden: Post-its, pennen.

Aankondiging: samen bidden - daar ging het afgelopen dagen over. Wat hebben we allemaal gedaan en geleerd?

Werkwijze: Bespreek met de kinderen de werkvormen die jullie rondom Biddag hebben gedaan. Wat hebben ze daarvan onthouden? Wat vonden ze er mooi aan, of lastig? Deel vervolgens post-its uit en laat ieder kind opschrijven wat ze willen onthouden van deze week.

Afronding: Laat kinderen hun post-its in tweetallen bespreken. Laat hen de post-its daarna op hun tafel plakken, zodat ze er steeds aan herinnerd worden.

Samen bidden → groep 1 t/m 8

Alle gebedswerkvormen die onder Verwerking staan, kunnen ook goed ter afronding worden gebruikt. Met de werkvormen kan bijvoorbeeld ook gewaarborgd worden op welke manier gebed in de komende periode terugkomt in de klas.

Om mee te geven → groep 1 t/m 8

Het is leuk om de kinderen iets mee te geven dat hen herinnert aan deze biddag en aan het thema 'Samen bidden'. Dat kan bijvoorbeeld het themalied, een werkje of het puzzelblad uit de map zijn. Je kunt ook de boekenlegger van download 18 uitprinten, laten inkleuren, plastificeren en meegeven.